
Canvi de la desembocadura del ter

Autor:

Data de publicació: 04-11-2013

Les lluites polítiques pel control de l'aigua escassa han tingut lloc durant tota la història, i sense anar més lluny, a la mateixa Catalunya, durant el segle XIV, les pugnes polítiques i els fenòmens atmosfèrics, van fer que un riu tan important com és el Ter canviés diverses vegades el seu lloc de desembocadura. El Ter desemboca a les platges de l'Estartit, a la Costa Brava. Tanmateix això és així avui dia, però a principis del segle XIV, aquest riu desembocava uns 10 km més cap al nord, al municipi de l'Escala dos punts separats pel massís del Montgrí.

El Ter per Sant Quirze de Besora

Les lluites polítiques pel control de l'aigua escassa han tingut lloc durant tota la història, i sense anar més lluny, a la mateixa Catalunya, durant el segle XIV, les pugnes polítiques i els fenòmens atmosfèrics, van fer que un riu tan important com és el Ter canviés diverses vegades el seu lloc de desembocadura. El Ter desemboca a les platges de l'Estartit, a la Costa Brava. Tanmateix això és així avui dia, però a principis del segle XIV, aquest riu desembocava uns 10 km més cap al nord, al municipi de l'Escala dos punts separats pel massís del Montgrí.

El Montgrí

El Ter, un dels rius més importants de la façana mediterrània de la Península Ibèrica, té un recorregut de 208 kms des del seu naixement al Pirineu, a Ulldeter, i desemboca a les platges de l'Estartit, a la Costa Brava. Tanmateix això és així avui dia, però a principis del segle XIV, aquest riu desembocava uns 10 km més cap al nord, al municipi de l'Escala. Qualsevol que conegui la zona s'estranyarà d'aquesta afirmació, ja que no és que es tracti d'una zona deltaica on les lleres es bifurquen i entrellacen atzarosament, sinó que entre les dues poblacions hi ha el massís calcari del Montgrí amb més de 300 metres d'alçada. Com es va poder produir aquest desviament?

Jaume II

El 1302, les relacions entre Ponç-Hug IV, comte d'Empúries, i Jaume II, Rei d'Aragó i Comte de Barcelona, no estaven com per organitzar una "festa de trovadors" junts, la veritat sigui dita. Els rifirrafs pel poder a la zona eren continus en tant que, a efectes pràctics, el comtat d'Empúries -el qual s'estenia des de Banyuls de la Marenda, (a l'actual Catalunya francesa) fins al massís del Montgrí- era una entitat autònoma dins la Corona, i això que el cap del Principat hagués de cedir poder a un comte, no era de rebut. Doncs precisament en aquesta zona era on hi havia la zona de contacte entre ambdues entitats: Verges pertanyia al Comtat d'Empúries i Torroella al Comtat de Barcelona.

Ponç-Hug IV d' Empúries

En un d'aquests xocs de poder, en què el comte-rei Jaume II intentava doblegar el poder feudal del comte d'Empúries, Ponç-Hug va decidir prendre represàlies, i per això, no se li va ocórrer millor cosa que utilitzar el riu com a arma. El riu Ter, en aquell moment, passava per Verges però, en comptes de seguir el camí actual, girava cap al nord-est, passant per Bellcaire d'Empordà i desembocava a l'Escala...

Desembocadura actual del Ter

Ponç-Hug com a represàlia, va decidir anegar les terres del rei, tallant el riu al seu pas per Verges i derivant tot el cabal que passava pels seus territoris cap als territoris de Jaume II, és a dir, cap a Torroella de Montgrí, que era, en aquell moment, un port reial. De fet "robant l'aigua de les poblacions del Comtat d'Empúries" cosa que no va fer cap gràcia als seus súbdits, però qui mana.. mana. Tanmateix, el riu ja tenia a la zona una antiga llera que portava cap a Torroella, per la qual cosa va trobar la feina mig feta. D'aquesta manera, va aconseguir que un riu de la mida del Ter, corrent per les noves terres, per molt que existís una petita llera no activa, originés la inundació de terres causant problemes per l'empantanament de la zona, fets pels que es van queixar els seus súbdits a Jaume II, que va obrir plets, però com que la zona de desviament estava en terres del Comte d'Empúries, tampoc hi podia fer res, i va n haver d'aguantar-se.

Torroella de Montgrí

Però la natura, si alguna cosa té és que és obstinada, i cap al 1311 una forta avinguda del Ter, va trencar els dics que separaven la nova llera de l'antiga, i el riu va tornar a ocupar el seu antic camí. Una altra vegada es van obrir plets, però aquesta vegada el Comte d'Empúries, completament arruïnat, estava a punt de ser absorbit pel Comtat de Barcelona. Tot i que el canvi de llera del riu havia omplert de sediments el port de Torroella (vegeu La tòxica mort d'una badia anomenada Portmán), Jaume II, ja amb poder econòmic sobre el comtat d'Empúries, va creure amb els beneficis tenir

el riu a la seva zona i va decidir restaurar els dics i tornar a fer passar el riu per Torroella, establint la desembocadura definitiva que ens ha arribat fins avui.

Platja del Rec del Molí

La zona, com a efecte d' aquesta desviació, va patir un canvi geogràfic radical. Els sediments del Ter van omplir ràpidament la petita rada que existia a la zona de Torroella, fent progressar la costa i anul·lant els ports de Torroella i de Pals, els quals van passar a estar uns quants quilòmetres a l'interior. Al seu torn, la nova desembocadura va donar peu a la formació de dunes de sorres mòbils a la part sud del Montgrí que no van ser fixades fins al s. XIX, ja que el seu continu desplaçament a causa de la Tramontana arrasava amb tot el que trobava al seu pas. Però com que "no hi mal que algun bé no ens porti", com a contrapartida es va formar una gran plana al·luvial que va ser utilitzada profusament per l'agricultura.

Rec del Molí per Verges

En l'actualitat, a causa de l'intensiu ús agrícola, pràcticament no és reconeixible la llera primigeni del Ter, si bé pogués coincidir amb la llera actual de l'anomenat Rec del Molí (Sèquia del Molí) el qual, partint des de Jafra, passant per Verges i Bellcaire, transcorreria aproximadament per aquesta llera, desembocant al nord de la vila turística de l'Escala.

Sigui com sigui, els conflictes merament polítics amb els cursos d' aigua històricament han tingut efectes directes en la geologia de la nostra superfície terrestre. Esperem que l'obcecació pel control de les lleres d'aigua per interessos polítics o econòmics sense tenir en compte el territori, ni el medi ambient implicat, no es cobri com a víctima col·lateral la desaparició d'espais vitals com el del Delta de l'Ebre (vegeu El Far de Buda o la crònica de la mort d'un delta).

Això sí que seria de jutjat de guàrdia.

A dalt, antiga desembocadura; A baix, l'actual.

